

Hallituksen esitys eduskunnalle poliisilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain 5 luvun 18 §:n 1 momenttia, 26 §:n 2 momenttia, 51 §:ää, 58 §:n 2 momenttia ja 61 §:n 1 momenttia.

Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntökokonaisuus tuli voimaan 1.6.2019. Tämän jälkeen mainituissa lainkohdissa on havaittu muutostarpeita, joita ei muutettu siviilitiedustelulainsäädännön yhteydessä. Muutokset liittyvät suojelupoliisin esitutkinta- ja pakkokeinotoimivaltuuksien poistumiseen ja ovat teknisiä. Kyseisiin lainkohtiin ehdotetaan lisättäväksi suojelupoliisin päällystään kuuluva poliisimies oikeustilan selventämiseksi.

Esityksellä ei ole perusoikeusvaikutuksia eikä sitä ole tarpeen saattaa perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
2 EHDOTETUT MUUTOKSET.....	4
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	4
4 ASIAN VALMISTELU.....	4
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	5
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	5
1.1 Poliisilaki.....	5
5 luku Salaiset tiedonhankintakeinot.....	5
2 VOIMAANTULO.....	5
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	6
LAKIEHDOTUS.....	7
Laki poliisilain muuttamisesta.....	7
LIITE.....	9
RINNAKKAISTEKSTIT.....	9
Laki poliisilain muuttamisesta.....	9

PERUSTELUT

1 Nykytila

Poliisilaki on poliisin toimintaa sääntelevä yleislaki. Poliisilaissa säännellään poliisin toimivaltuuksista aiempaa täsmällisemmin ja kattavammin, toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien suoja ja toisaalta rikostorjunnan ja tiedustelutoiminnan tarpeet huomioon ottaen. Poliisin tehtäviä koskevaa pykälää on täsmennetty ja siinä mainitaan muun muassa rikosten estämisen, paljastamisen, selvittämisen ja syyteharkintaan saattamisen lisäksi kansallisen turvallisuuden suojaaminen.

Uudessa poliisilain 1 luvussa säädetään poliisin toimintaa koskevista yleisistä säännöksistä, kuten periaatteista. Lain 2 luvussa säädetään poliisin yleisistä toimivaltuuksista, joita luonnehditaan myös järjestyspoliisitoimivaltuuksiksi. Lain 3 luvussa säädetään turvatarkastuksista poliisin toimitiloissa, 4 luvussa teknisestä valvonnasta ja tiedonsaantioikeuksista, 5 luvussa salaisista tiedonhankintakeinoista, 5 a luvussa siviilitiedustelusta, 6 luvussa poliisitutkinnasta, 7 luvussa vaihtolovelvollisuudesta ja vaihtolo-oikeudesta, 8 luvussa vahingonkorvauksesta ja palkkiosta ja 9 luvussa erinäisistä säännöksistä.

Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntökokonaisuus (581/2019) tuli voimaan kesäkuun alusta 2019. Lailla muun muassa lisättiin poliisilakiin uusi 5 a luku sekä säädettiin laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa. Samassa yhteydessä poliisilain 5 lukua muutettiin suurimmaksi osaksi teknisiltä osin. Kyseiset muutokset liittyvät suojelupoliisin toimivaltuuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Siviilitiedustelua koskevan lainsäädännön säätämisen yhteydessä, suojelupoliisin esitutkintatoimivaltuudet päätettiin poistaa. Niiden poistaminen tarkoitti myös pakkokeinoimivaltuuksien poistamista. Keskeisenä ratkaisuna siviilitiedustelusta säädettäessä oli myös, että rikoksen estämistä ja paljastamista koskevat toimivaltuudet säilyvät kuitenkin muuttumattomina. Rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi käytettävistä toimivaltuuksista säädetään poliisilain 5 luvussa, jossa niistä päättäminen, niiden vaatiminen käyttöön ja eräät muut toimenpiteet on joiltain osin säädetty pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tehtäväksi. Esitutkinta- ja pakkokeinoimivaltuuksien poistaminen tarkoitti sitä, että suojelupoliisissa ei ole enää pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä eikä pidättämiseen oikeutettuja poliisimiehiä. Osoittaakseen vastaavan päätöksentekotason, siviilitiedustelulainsäädännön yhteydessä otettiin käyttöön uusi termi ”suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies”, jolla tarkoitetaan suojelupoliisin päällikköä, apulaispäällikköä, osastopäällikköä, ylitarkastajaa tai tarkastajaa. Koska suojelupoliisilla säilyi poliisilain 5 luvun toimivaltuudet, kyseinen termi lisättiin niihin poliisilain 5 luvun säännöksiin, joissa säädetään pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen päätöksenteosta tai muusta toiminnasta, jotta rikoksen estämis- ja paljastamistoimivaltuudet säilyvät suojelupoliisilla. Korjaukset toteutettiin siten, poliisilain 5 lukuun järjestelmällisesti lisäämään ”pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen” rinnalle erinäisten toimenpiteiden suorittajaksi ”suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies”.

Lakiuudistuksen jo tultua voimaan on käynyt ilmi, että edellä mainittu tekniluonteinen korjaus on kuitenkin jäänyt erehdyksessä tekemättä yhteensä viidessä poliisilain 5 luvun säännöksessä.

Suojelupoliisin tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaan sisäministeriön ohjauksen mukaisesti hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpi-

tää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi. Rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi käytettävistä salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä säädetään poliisilain 5 luvussa. Suojelupoliisin toimintaan sovelletaan poliisilain 5 luvun säännöksiä. Näin ollen edellä mainittu suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies tulee yhtä lailla lisätä poliisilain 5 luvun 18 §:n 1 momenttiin, 26 §:n 2 momenttiin, 51 §:n, 58 §:n 2 momenttiin ja 61 §:n 1 momenttiin. Kyseisissä lainkohdissa säädetään ainoastaan pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen toiminnasta.

2 Ehdotetut muutokset

Siviilitiedustelulainsäädännön yhteydessä poliisilain 5 luvun 5 §:n 1 momenttia, 7 §:n 1 ja 3 momenttia, 8 §:n 1 momenttia, 10 §:n 1—4 ja 6 momenttia, 12 §:n 1 ja 3 momenttia, 14 §:n 1 ja 3 momenttia, 16 §:n 1 momenttia, 18 §:n 2 ja 4 momenttia, 20 §:n 1, 2 ja 4 momenttia, 22 §:n 1, 2 ja 4 momenttia, 24 §:n 1 ja 3 momenttia, 25 §:n 3 momenttia, 32 §:n 1 momenttia, 36 §:n 1 ja 3 momenttia, 38 §:n 1 momenttia, 39 §:n 1 momenttia, 40 §:n 1 momenttia, 42 §:n 1 momenttia, 44 §:n 1 momenttia, 47 §:n 2 momenttia, 48 §:n 1 momenttia, 52 ja 57 §:ää, 58 §:n 1 momenttia ja 61 §:n 2 momenttia muutettiin niin, että kyseisiin lainkohtiin lisättiin suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies. Samassa yhteydessä ei kuitenkaan muutettu poliisilain 5 luvun 18 §:n 1 momenttia, 26 §:n 2 momenttia, 51 §:ää, 58 §:n 2 momenttia ja 61 §:n 1 momenttia. Siviilitiedustelulainsäädännön voimaan tulemisen jälkeen on havaittu, että myös viimeksi mainittuihin lainkohtiin on välttämätöntä tehdä vastaavanlainen tekninen muutos kuin siviilitiedustelulainsäädännön yhteydessä eli kyseisiin lainkohtiin tulee lisätä ”suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies”.

3 Esityksen vaikutukset

Lakiehdotuksella ei ole taloudellisia tai muitakaan merkittäviä vaikutuksia. Lakiehdotus tulee poistamaan poliisilain 5 luvussa olevat tekniset virheet ja epäselvyydet.

4 Asian valmistelu

Hallituksen esityksen luonnos valmisteltiin sisäministeriössä virkatyönä. Luonnos on saatavilla osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella SM043:00/2019](http://valtioneuvosto.fi/hankkeet_tunnuksella_SM043:00/2019).

Sisäministeriö pyysi hallituksen esityksen luonnoksesta lausunnon xx viranomaiselta, organisaatiolta ja järjestöltä. Lausuntoja saapui xx. Lisäksi neljä lausuntopyynnön kohteena ollutta tahoa ilmoitti, että niillä ei ole lausuttavaa. Lausunnoista laadittu lausuntotiivistelmä julkaistiin sisäministeriön internetsivuilla joulukuussa 2019.

Yleisesti ottaen esitysluonnoksen ehdotuksia...

Lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esitys on viimeistelty virkatyönä sisäministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Poliisilaki

5 luku Salaiset tiedonhankintakeinot

18 §. Teknisestä kuuntelusta päättäminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että tuomioistuimien päättäisi rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen lisäksi myös suojelupoliisin päällystössä kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta.

Kyseinen muutos liittyy siviilitiedustelulainsäädännön yhteydessä tehtyyn ratkaisuun poistaa suojelupoliisilta esitutkinta- ja pakkokeinotoimivaltuudet. Näin ollen suojelupoliisissa ei ole enää 1.6.2019 lähtien ollut pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä eikä myöskään pidättämiseen oikeutettuja poliisimiehiä.

Siviilitiedustelulainsäädännön yhteydessä suojelupoliisin päällystössä kuuluvista poliisimiehistä otettiin käyttöön uusi termi ”suojelupoliisin päällystössä kuuluva poliisimies”, jolla tarkoitetaan suojelupoliisin päällikköä, apulaispäällikköä, osastopäällikköä, ylitarkastajaa tai tarkastajaa.

Suojelupoliisin toimintaan sovelletaan poliisilain 5 luvun säännöksiä ja suojelupoliisilla on oikeus esittää tuomioistuimelle vaatimus kohdistaa rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi teknistä kuuntelua rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilöön. Siksi ”suojelupoliisin päällystössä kuuluva poliisimies” tulee lisätä pykälän 1 momenttiin oikeustilan selventämiseksi.

Pykälän 1 momenttiin tehtävä muutos on tekninen.

26 §. Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen tehdään vastaavanlainen tekninen muutos mitä 18 §:n 1 momenttiin edellä. Perustelujen osalta viitataan 18 §:n alla esitettyyn.

51 §. Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen. Pykälää ehdotetaan tehtäväksi vastaavanlainen tekninen muutos mitä 18 §:n 1 momenttiin edellä. Perustelujen osalta viitataan 18 §:n alla esitettyyn.

58 §. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen tehdään vastaavanlainen tekninen muutos mitä 18 §:n 1 momenttiin edellä. Perustelujen osalta viitataan 18 §:n alla esitettyyn.

61 §. Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen tehdään vastaavanlainen tekninen muutos mitä 18 §:n 1 momenttiin edellä. Perustelujen osalta viitataan 18 §:n alla esitettyyn.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan muilta kuin edellä mainituilta osin tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämjärjestys

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

poliisilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 18 §:n 1 momentti, 26 §:n 2 momentti, 51 §, 58 §:n 2 momentti, 61 §:n 1 momentti seuraavasti:

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot

18 §

Teknisestä kuuntelusta päättäminen Tuomioistuimien päätöksellä rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta.

26 §

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuimien päätöksellä on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä 17 §:n 5 momentissa, 19 §:n 5 momentissa tai 21 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

51 §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen, suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen tai heidän määräämänsä virkamiehen on ilman aiheutonta viivytystä tarkastettava salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

58 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Tuomioistuimien voi pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

61 §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Teleyrityksen on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava poliisiviranomaisen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan poliisiviranomaisen toimesta teknisellä laitteella. Teleyrityksen on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä xx.xx. 20

Pääministeri

Antti Rinne

Sisäministeri Maria Ohisalo

Laki

poliisilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 18 §:n 1 momentti, 26 §:n 2 momentti, 51 §, 58 §:n 2 momentti, 61 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot

Salaiset tiedonhankintakeinot

18 §

18 §

Teknisestä kuuntelusta päättäminen

Teknisestä kuuntelusta päättäminen

Tuomioistuin päättää rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta.

Tuomioistuin päättää rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön teknisestä kuuntelusta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen *tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen* vaatimuksesta.

26 §

26 §

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentaminen ja poisottaminen

Tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä 17 §:n 5 momentissa, 19 §:n 5 momentissa tai 21 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston saa asentaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan vain, jos tuomioistuin on antanut siihen luvan pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen *tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen* vaatimuksesta taikka jos asentaminen on välttämätöntä 17 §:n 5 momentissa, 19 §:n 5 momentissa tai 21 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

51 §

51 §

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Tallenteiden ja asiakirjojen tarkastaminen

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai hänen määräämänsä virkamiehen on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava salaisen

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen, *suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen tai heidän* määräämänsä virkamiehen

Voimassa oleva laki

tiedonhankintakeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

58 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

61 §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Teleyrityksen on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava poliisiviranomaisen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan poliisiviranomaisen toimesta teknisellä laitteella. Teleyrityksen on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Ehdotus

on ilman aiheetonta viivytystä tarkastettava salaisen tiedonhankintakeinon käytössä kertyneet tallenteet ja asiakirjat.

58 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

61 §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Teleyrityksen on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon telekuuntelun ja televalvonnan edellyttämät kytkennät sekä annettava poliisiviranomaisen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa telekuuntelu tai televalvonta toteutetaan poliisiviranomaisen toimesta teknisellä laitteella. Teleyrityksen on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Voimassa oleva laki

Ehdotus